Ч. 108. Львів, второк 4. липня 1922. Почтову належність оплачено гуртом. Рік 1.

ГРОМАДСЬКИЙ ВІСТНИК

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 1200 М за границею: В Америці 1 дол., Франції, Голандії, Бельгії 10 фр. фр., Італії 10 лірів. Швайцарії 5 фр. шв., Німеччині 100 марок. Чехословаччині 30 корон ч., Болгарії 60 левів, Румунії 50 лей. Австрії 3000 корон. Зміна адреси 80 марок польських.

ОГОЛОШЕННЯ: Рядок дрібного друку або його місце в рубриці „Оголошення" 75 М., в „Надіслані", в „Оповістках" і некрольоги 150 М. Між новинками і в редакційній части 200 М., на першій стороні 300 М. За дрібні оголошення 20 М від слова; товстим друком подвійно. В неділі і свята 50% дорожче.

Виходить о годині 7. рано.

Один прим. 50 Мкп.

РЕДАКЦІЯ, АДМІНІСТРАЦІЯ й ЕКСПЕДИЦІЯ: ЛЬВІВ, РИНОК ч. 10

Щоби баламутство не ширилося.

Стаття п. І. Кревецького в 102 ч. „Громадського Вістника" п. з. „Як валили Українську Державу" найшла відгомін серед української еміґрації. Піднеслися закиди: п. Кревецький — мовляв — не був за гетьманських часів у Київі, отже не знає, що тоді на ділі не було української держави; що на Україні тоді розпаношилася була московщина; що в Галичині взагалі хибні поняття про гетьманський період; що повстання проти гетьмана було необхідністю; що прецінь Галичане, які тоді були на Великій Україні, взяли участь в повстанню і т. д.

На другому місці містимо реферат п. Кревецького зі споминів гетьманського міністра закордонних справ — Дмитра Дорошенка, одного з тих білих круків з поміж українських національних діячів, що відчували ва[illegible] моменту і на перекір публичній опінії молодої української інтеліґенції — пійшли на службу Української Держави. Дмитро Дорошенко, старий український діяч, не Галичанин, був цілий час на місці, був у курсі всіх справ і ніхто не може закинути йому непоінформованости.

З його споминів читач наглядно може усвідомити собі, чи за часів гетьмана Україна була українською державою, чи підготовуванням бази для відбудови єдин'ї-нєдєлімої, та що зроблено тоді для української культури.

Присвячуючи цій справі стільки місця в нашій ґазеті, ми далекі від вибілювання Скоропадського. Скоропадський був припадковою особою, викиненою на поверхню моментом. Він не був виїмковою індивідуальністю.

Він хитався, вагався тоді, коли треба було великої відваги і великої ініціятиви. Він, опинившись на чолі держави, щойно зачинав орієнтуватися, шукати точки опору. Та одно треба признати: Скоропадський мав добру волю. Зробившись головою держави, він доручив Устимовичеви сформувати кабінет з українських національних діячів. Ходило тільки о те, щоби українська інтеліґенція зясувала собі справу, що це рішаючий момент для української державности. На Україні була велика німецька армія. Німці потрібували України. І це треба було використати для скріплення і утвердження Української Держави. Не входячи в те, який буде її устрій. Бо устрій мусів бути такий, який не йшов би в розріз з фактом: Німці на Украні і вимоги Німеччини в тодішний момент.

Українські національні діячі з обуренням відмовилися брати участь в правительстві гетьмана. Вони стояли під гіпнозом українських ріжношерстних соціялістичних [illegible].

В цих соціялістичних партіях ґрупувалася більшість молодої української інтеліґенції А ця інтеліґенція, вихована в специфічно російськім підполю визнавала українську державність лише о стільки о скільки вона проводила би в життя її єдиноспасаєму, партійну програму. В додатку вона засмакувала власти за часів Центральної Ради. Коли влада опинилася в руках гетьмана, вона зразу пійшла в підполля.

Час був горячий. Гетьман не найшовши опори в умірковиних українських партіях, пійшов на право і оперся на поміщиках і промисловцях, серед яких мало було свідомого українського елементу.

Українські національні діячі за малими виїмками демонстративно відмовилися від участи в правительстві, влада — головно на провінції — опинилася в значній мірі в руках неукраїнських. І ці неукраїнські елєменти, що завдяки поставі української соціялістичної інтеліґенції, дірвалися до власти, проводили на провінції при помочи Німців свою політику: мучили село контрибуціями, компромітували українство, де тільки було можна — і в очах мас і в очах Німців та Австрійців. А українські соціялістичні партії, зійшовши в підполля, розпочали підготовку повстання.

І треба раз ясно сказати: повстання розпочалося не щойно в листопаді 1918 р., а в перших днях влади гетьмана, коли українські есери поруч комуністів пійшли бунтувати село. Повстання в листопаді було вже тільки спонтанічним наслідком аґітації лівих українських партій поруч комуністів.

Вони аґітували, село тут і там виступало, на села йшли карні відділи. Насадивши велику скількість невдоволення, поширивши настрій бунту, в падолисті цеї стихії вже спинити о власних силах не було можна. Велике питання, чи вдалося би було спинити вибух сформованням суто-українського кабінету. Німцям усувався ґрунт з під ніг. Гетьман став оглядатися за опорою антанти. Представники антанти в Букарешті і Одесі орієнтувалися на єдіную - нєдєлімую.

І справа з повстанням зійшла в площину: чи допустити до сього, щоби вижали посіяне українськими соціялістичними партіями зерно большевики, чи надати вибухови характер український. Україна опинилася в повені анархії. І тут українські соціялістичні партії не могли перелицитувати большевиків. Там, де йде розклад, вони непобідимі. Українські соціялістичні партії несвідомо приготовили ґрунт для наїзду з півночі.

Торкаємо цю справу не на те, щоби докучити комунебудь. Осуд мимовільних виновників теперішньої руїни належить до історії.

Та ми сучасники мусимо здати собі ясно справу з наших помилок, щоби евентуально ще раз їх не повторити. А такою фатальною помилкою було збойкотовання української молодої держави такиж з боку Українців на весні 1918 р. Кревецький має рацію: **Д е р ж а в а п е р е д у с і м!**

Що завалили.

У віденській „Хліборобській Україні" (1920—21, Зб. II—IV і V—VI) появилися високоінтересні спомини про Українську Державу з 1918 р. був. міністра закордонних справ згаданої держави, відомого українського громадського діяча п. Д. **Д о р о ш е н к а** п. з. Замітки до історії 1918. р. на Україні та дещо про закордонну політику Української Держави в 1918. р. Автор, близький учасник і свідок подій, вияснює автентично багато такого, що досі або дуже мало було відоме, або свідомо затемнювалося та перекручувалося. Тому вважаємо потрібним звернути на спомини ці увагу ширшого українського громадянства.

Перекажемо їх можливо коротко — словами самого автора.

*

Присутність Німців на Україні був факт, перед яким поставила Україну Центральна Рада.

Наївно, розуміється, думати, що Німці, які тоді вели не на життя а на смерть героїчну боротьбу з цілим світом, прийшли до нас за-для прекрасних очей Грушевського й Голубовича. Вони робили й поводились так, як наказував їм власний їх інтерес. Інтересиж німецького й українського народу на той час збіглися до — купи, і цю спільність інтересів кожда сторона повинна була використати для себе.

Збройна поміч могучої ще тоді Німеччини була **в и ї м к о в о щ а с л и в о ю н а г о д о ю з б у д у в а т и й у к р і п и т и У к р а ї н с ь к у Д е р ж а в у** і цю нагоду, що ледви чи коли в такій формі більше повториться, **т р е б а б у л о в и к о р и с т а т и.**

Та українська революційно-соціялістична демократія **н е з у м і л а** використати цеї нагоди. Це стало завданням людей, що прийшли на зміну діячам Центральної Ради.

Як вони вивязалися з того завдання?

Гетьман з самого початку старався притягнути до участи в Уряді діячів українського національного напрямку. Та українські діячі ухилилися від державної праці.

Була це помилка, бо вступивши до кабінету, вони могли коли не взяти стерно правління в свої руки, то принаймні впливати на нього так, щоби не було підстави до побоювань за національний курс, за державну самостійність України і т. и.

Автор подає цілий ряд прикладів відмови українських національних діячів від участи в Уряді.

Та всеж таки Гетьманський Уряд був у своїй суті національно **у к р а ї н с ь к и й.** Виказує це автор наглядно, перебераючи всіх його членів по імени та роблячи „провірку" їх національної приналежности по походженню та діяльности.

Серед величезних труднощів прийшлося працювати новому Урядови.

Громадянська війна, аґрарна реакція, чиновницькі надужиття а вкінці вороже до держави становище українських і російських лівих кругів підкопували чим раз більше Українську Державу.

Гетьман і його Уряд боронилися по своїм силам з усіми тими трудностями.

Незвичайно цікава партія про закордонну політику Української Держави часів гетьмана.

По черзі переходить автор усі найважнійші питання нашої закордонної політики — справи: **Х о л м с ь к у, К р и м с ь к у, Б е с а р а б с ь к у, Д о н с ь к у, К у б а н с ь к у,** чорноморської фльоти, вкінці справу **п о д і л у Г а л и ч и н и** — і, як на долоні, виказує, як забагнила їх була Центральна Рада і скільки трудів коштувало гетьманський уряд, щоби справи ці не пропали для Української Держави.

І всі вони майже завдяки зусильним заходам самого гетьмана, автора — як міністра закордонних справ і цілого гетьманського уряду були на найкращій дорозі до корисної для України розвязки.

І так передовсім справа **Х о л м щ и н и.**

Як відомо, Центральна Рада в своїх універзалах, в яких означ[illegible]

Пр. 196|22. В Імени Річипосполитої Польської! Суд окружний карний яко Трибунал пресовий у Львові рішив на внесок Прокураторії Державної, що зміст часописи „Громадський Вістник" ч. 103. з дня 28. червня 1922. в артикулах під нагол[illegible]вком „Новинки" (Невдалий здвиг) в уступах: а) межи словами: „минулими літами а „Замітне і це", б) межи словам: „держави" а „котрий до розпорядимости" містить в собі єство злочину з § 65 а) з. к. узнав доконану в дни 27. червня 1922 року конфіскату за оправдану і зарядив знищення цілого накладу і видає по думці § 493 п. к., заказ дальшого розши[illegible]ювання того друкового письма. Зар[illegible]зом видав наказ відвічальному ред[illegible]кторови т[illegible] часописі, щоби се рішення по[illegible]містив безплатно в найблищім числі і то на першій стороні. Невиконан[illegible] того наказу потягає за собою наслідки предвиджені в § 21 зак. друк, з 17. грудня 1862 Д. п. д. № 6 ех 1863, а іменно засудження за переступство на гривну до 400 Мп. — Львів, дня 28. червня 1922 [illegible]

(Підпис нечиткий).

вала українську територію, Холмщини не згадувала. Вправді берестейський мир признав Холмщину Україні, одначе вже дня 4. марта 1918. р. представник Уряду Центральної Ради, п. Сервюк, додатковим протоколом, який вимусив на нім у Відні австро-угорський міністер заграничних справ Чернін (в угоду віденському „Kol-y Polsk-ому“), скоригував (!) Берестейську умову дотично Холмщини на користь... Польщі. Як жеж поставився до цеї справи гетьманський уряд? Становище, яке зайняв гетьманський уряд в справі Холмщини, найкраще можна бачити з ноти, якою гетьманське міністерство закордонних справ звернулося до австро-угорського міністерства дня 12. червня 1918. р. і з меморіялу, з яким трохи пізніще звернувся до німецького й австро-угорського урядів голова ради міністрів А. Ф. Лизогуб, перебуваючи у Берліні. В ноті гетьманський уряд запротестував проти переведення на частині Холмщини, занятій австро-угорськими військами, виборів до польської Регенційної Ради, проти поширення на Холмщину компетенції польського суду і вкінці проти польської кольонізації Холмщини. У меморіялі-ж голова Ради міністрів писав між иншим: „Пропозиція Австрійського Уряду, зроблена на словах послом гр. Форгачем, Українським Урядом ніяк не може бути прийнята, бо проведення границі по Бугу позбавилоб Україну цілої Холмщини, права, на яку були признані за Україною Берестейським договором, уже ратифікованим Німеччиною, Турцією і Болгарією. Україна жадним способом не може відмовитися від области, на яку має старі історичні права і яка в подавляючій більшости заселена українським народом“ (тут подані статистичні дати).

Претенсії Польщі на цей край обґрунтовуються лише тимчасовим володінням в наслідок завоювання, що тяглось від 1347 до 1795 року. З перших же років панування над краєм Поляки повели політику насильства та гнету над українським та білоруським народом, що найяскравіще виявилось в переслідуванню української мови, православної віри й економічної руїни українського й білоруського селянства. Український уряд, який працює тепер як найенергічнійше над утворенням самостійної й сильної Української Держави..., не може погодитися з повним і насильним відірванням так значної території України з півміліоновим українським населенням до Польщі, що викликало би по всій Україні страшне обурення і гнів, а в будуччині сталосяб причиною ворожнечі між двома державами: Україною й Польщею“.

В результаті холмська справа була вирішена в користь України. Австрійські війська мали евакувати Холмщину, Німці зобовязалися заняти своїми дивізіями кордон між Холмщиною і Польщею, Україна ж мала впровадити туди негайно свою адміністрацію і утворити зараз свою міліцію.

І австрійські війська почали були вже виходити з Холмщини — та між тим наступив розгром Німеччинин і повстання на Україні... Німці покинули край, Поляки заняли всю Холмщину й Підляшша, а українська адміністрація, яка на чолі з краєвим старостою Ол. Ф. Скорописом залишилась на своїм посту, опинилась в польськім таборі для інтернованих. Утрата Холмщини і Підляшша була одним з перших наслідків упадку Української Держави, зруйнованої українськими-ж руками.

Що тикається Криму, то справа тут була трохи більш скомплікованою — через особливу політику Німців. Німці ще весною 1918 р. окупували Крим самі і сформували екзотичний Краєвий Уряд з ґен. Сулькевичем на чолі*). Своє становище у цій справі вясував гетьманський уряд в ноті до німецького уряду з 30. травня 1918 року. Знов прийшлось в цій ноті викручуватись з становища, утвореного третім Універзалом Центральної Ради. „Уряд Української Держави — писалося в цій ноті — уважає конче потрібним, щоб кримський півостров у в і й ш о в у склад Української Держави. Економічно, політично й етноґрафічно Крим тісно звязаний з життям населення України. Українська Держава з свого боку ніколи не зможе нормально розвиватися без злучення з Кримом“ (далі йде направлювання того, що напсувала Українська Центральна Рада в цій справі), Колиж уряд ґен. Сулькевича почав показувати такі прояви „самостійности“ Криму, як відмова приймати офіціяльні папери й телеґрами українською мовою, гетьманський уряд зарядив репресії в формі економічної бльокади Криму. Не зважаючи на протести Німців бльокада була витримана протягом двох тижнів: ні до Криму, ні з Криму не перепускались ніякі продукти і ніякий крам. Це загрозило Кримови голодом і руїною. Уряд ґен. Сулькевича скапітулював і вислав до Києва делеґацію з 4 своїх міністрів, які виробили прелімінарні умови приєднання Криму до України на основах автономії. Тим часом прийшло українське повстання...

*) Про цікаві причини цеї „особливої політики“ Німців у кримській справі, що очевидно дивує автора (як дивувала українське громадянство також у 1918 р.), скажу незабаром окремо. — І. К.

Що до Кубані, то Уряд Гетьмана дивився, що це частина української землі, яка так чи инакше має бути до У к р а ї н и п р и л у ч е н а, або як автономний край, або хочаб на федеративних основах. Діло йшло і про с о ю з північно-кавказьких верховинців, що йшли тоді разом з Кубанцями і в делеґації від Кубанської Ради, що прибула на початку червня 1918 р. до Києва, був представник верховинців Султан Гірей.

Що до Бесарабії, то гетьманський Уряд став на тому, що жадним чином не тільки не може зрікатися Бесарабії, але горяче протестує проти окупації її Румунами — дожидаючи кращих обставин і кращих часів.

Були навязані тісні звязки між Україною і Доном. Між иншим було умовлене, що господарське життя найбільш промислового району Донської Держави мусіло підпорядкуватись центральному промисловому органови у Х а р к о в і, на що Донці мусіли згодитися.

Завдяки особистим заходам Гетьмана перед цісарем Вільгельмом II, Чорноморську фльоту і Севастополь Німці передавали вже Україні.

В кінці справа Східної Галичини.

Обставини змусили Австро-Угорщину підписати берестейський мир з таємним додатком про виділення Східної Галичини в автономний Коронний Край. Та, як відомо, Австро-Угорщина анулювала опісля цей додаток.

„Вияснення цього дуже дражливого моменту — каже автор — завелоб мене далеко, хоч я і вважаю своїм обовязком зробити це з повною докладністю пізніще. Тепер скажу тільки, що ні про яке добровільне зречення з боку Пана Гетьмана не було й мови і дуже помилялись ті з галицько-буковинських публіцистів, що кидали в свій час з цього приводу цілі громи і на нічім неоправдану і непристойну лайку. Це може засвідчити і тодішній посол Української Держави у Відні В. К. Липинський, який так само, як і я, згодився прийняти свій важкий і одповідальний пост головним робом через те, що йому також дуже лежала на серці доля західно-українських земель...“

Не менш цікава і партія про у к р а ї н с ь к у національно-культурну політику Гетьманського Уряду.

Хоч згаданий Уряд істнував тільки пів року, всеж таки зроблено було на цьому полі дуже багато.

Передовсім — весь державний апарат в цілому зукраїнізовано. Все діловодство в державних установах, починаючи від Ради Міністрів, велося на українській мові. Всі закони, накази, розпорядження, офіціяльні органи міністерств друкувалися українською мовою.

А далі: заснування Української Академії Наук, двох українських державних університетів, сотні середніх шкіл, Державного Театру, Національного Архіву, Національної Бібліотеки і т. д. і т. д.

Нарешті — справа української армії.

Гетьман, як військова людина, ладен був узятися до цеї справи з самого початку свойого правління. Та на перешкоді стали Німці, які вважали, що формувати самостійну українську армію „несвоєчасно“ і що Українську Державу поки-що охоронить союзне військо. Недовіряли, боялися... Тільки коли військова фортуна на західному фронті почала Німцям зраджувати, вони перестали противитись формуванню української армії. Тоді був принятий в Раді Міністрів плян орґанізації української армії. По цьому пляну армія мала складатись по територіяльному принципу з 8 корпусів усіх родів зброї. Перша бранка рекрутів мала відбутися по пляну в падолисті 1918 р. і дати 80.000 людей друга в березні 1919 і дати 140.000.

Д-Р ВАСИЛЬ ЩУРАТ.

КУЛІШ — КУЛІШЕМ.

(Продовження.)

Завсігди, — каже Шелєй — коси на скрівавленій арені людство виступає до боротьби за свободу, коли ідеї блискають огнями блискавиць, коли право і правда німо йдуть у бій з тисячеголовою гидрою пересуду, коли піп і цар кидають довкоца пострах з погрозами і усмішками, коли братерські серця на ново наповляються надіями, — тоді вуж і орел міряються у бою, аж земля дрижить у основах (I, 33). По чиїй стороні у такому бою станути, щоб мати певність побіди, се вказує одна лиш природа. Гарна земля зі своїми горами й водами, блакити з зорями над ними, хмари, ті дочки моря й сонця, що легким одягом зодягають землю від хвилі її уродження, — все воно лежить перед нами й довкола нас, але ніхто не йде оглядати тої чудової краси; темрявою ночі сповилось кожде серце. А світло, що моглоб вивести нас із низин горя, воно може зявитись лиш там, де панують любов і свобода (II, 5). Так говорить Шеллєєва женщина. Заповідаючи війну в імя правди і справедливости, вона кличе: „Вперед, вперед! поки громова сила вашого розгону не розторощить царських престолів, поки падаючи, не затріщить останний жертвенник, поки в порох не звалиться ідол, що його на тому жертвеннику поставив ваш пересуд!“ (II, 3)

Першою метою людства повинно бути визволення женщини. „Чи можна знайти свободу там, де женщина є рабинею? Хочеш привязати життє до трупа, що його точать черви в ночи могили? Можеж мати відвагу повалити тиранію той, в кого подруга життя мусить без скарги терпіти наругу рабства?“ (II, 43).

Переворот цілого суспільного ладу веде до бажаної цілі. Переворот, але не крівавий. З неволі дорогою крівавої революції йдеться лиш до нової неволі, вимінюється старі пута на нові. З неволі на шлях свободи веде лиш любов. (IV, 28) Тож треба присмирити всі пристрасти, щоб могла озватися любов. Де пристрасти вмовкнуть, там кождий мусить підчинитися законови любови. (V, 9). Там народ, любовю освободжений, творить звязок братів. (V, 14).

В „Ляоні і Цітні“ про значіння любови в життю говориться широко. Вона сестра всім — навіть злочинцям (VIII, 18); вона творить рай у людському серці (VIII, 23); вона в природі озивається найсолодшою музикою, музикою сфер (VI, 28, 32). Тим, що топчуть її, тиранам, світським і церковним, дістаються батоги в кождій пісни.

Отсе до поданого скалєту Шелєєвої поеми — додаток основних ідей, які ми вже почасти й знаємо з образу загального світогляду поета.

Як бачимо, Шелєй спробував у цій поемі озватися до симпатій спільних усім людським серцям, нехтуючи всі традиційні опінії і погубні установи. Намір зробити таку спробу він виявив сам у передмові до поеми, вказуючи й на ціль такої спроби: дізнатися, в якій мірі туга за доскональшим суспільним ладом удержалася в душах інтеліґентних людий після завирух французької крівавої революції. Для осягнення наміру поет і обдумав свою поему як ґалєрію картин.

„То ряд картин, — пише Шелєй — картин, що представєяють зріст душі, яка стремить до доскональости й жертвує себе людству“. А між тими картинами найяркійші виходять такі, як: упадок тирана в безкровній революції й обличенне релігійних обманств, якими народ удержувано в рабстві; злочин і пророк, одначе не як предмети кари і гніву, але як предмети милосердія; минучість темноти і блуду, а вічність ґенія й чесноти.

В доборі ярких красок для змальовання тих картин Шелєй а ні на хвилю не завагався. „Воно є нещастєм нашої доби, — пише Шелєй в передмові до „Ляона і Цітлани“ — що наші письменники за мало думають про безсмертність, а мають дуже чуйне ухо на догану і хвалу дня. Вони пишуть у постійнім страху перед крнтикою журналістів. Алеж бо система тої критики повстала тоді, коли поезія стояла на найнизшому степени розвитку“. Гидуючи такою критикою, Шелєй рішив не числитися з нею. „Я — каже — спробував писати так, як — міркую собі — писали Гомер, Шекспір і Мільтон, з повним іґнорованнєм анонімної догани. Клевета й [illegible]ація збудять у мене лиш спочуваннє, але не викличуть гніву ані страху“.

Ця сповідь Шелєя — дуже цінна. Вона дає нам ключ до зрозуміння войовничости його у виповіданню найсміливійших ідей. Поет, що думав тільки про безсмертне в людському життю й тому нищив своїм могутнім словом усе минуче й марне, поет, що хотів дізнатись, на скільки солідаризується з ним його окруженнє й тому спробував змірити його тугу за доскональшим ладом світа, такий поет сам мусів носити в своїй душі безмір туги. Й вона, ця туга була головним жерелом його войовничости. Не инакшого походження мусіла бути й войовничість Куліша, яку засвідчують його писання, а до якої й він сам признався вже в листі до Каменецького з 1858 р. „П р а в д и в и й м і й е л е м е н т — в і й н а, — писав він. — Я через помилку попав у спокійні горожане. Але може я ще знайду свою дорогу. Почекайте, дайте мені троха виздоровіти від п е к о л ь н о ї т у г и. Мені здається, що я виздоровію. Вид чужих міст і людий робить тепер на мене відрадне враження; щось тихе оселюється в душі, і вона лиш деколи скрикує, як божевільна“. Так писав Куліш з подорожі по Европі, знайшовшись за межами темного російського царства і своєї занапащеної України. Звязок його войовничости з його пекольною тугою, який зазначується в листі, для нас повинен уже бути ясний. Вияснює його Шелєй

(Продовження буде)

що разом з 60.000 людей, що були в істнуючих частинах дало би на весну 1919 р. континґент у 280.000 людей. Був принятий Радою Міністрів обрахунок видатків на цю армію і приступлено до формування старшинських кадрів, до заготовлення континґенту коней, запасів харчу й фуражу, до опорядження казарм.

Було зорґанізоване морське міністерство, наладжена берегова охорона, портова служба, почалися роботи, щоб витягти з моря затоплені дредноути і т. и.

Взагалі — Гетьманський Уряд виконав за короткий час свого істнування дуже солідну роботу коло орґанізації й укріплення Української Держави.

Коло 300 прийнятих законопроєктів, серед яких бачимо такі поважні, як закон про право продажі та купівлі землі поза міськими оселями (14 червня 1918 р.), про українське підданство (2 липня 1918), закони про міське і земське самоврядування (5-го й 23-го вересня), про орґанізацію Державного Сенату, Земельного Банку, про орґанізацію української армії (11 жовтня). Академії Наук, університетів і т. д. Було принято штати для міністрів і всіх місцевих установ, принято орґанізацію цілого ряду нових вищих інституцій та урядів, взагалі переведено за малий порівнюючи час велитенську законодавчо-орґанізаційну роботу, що мала послужити підставою для дальшої праці над виробленням і удосконаленням державного українського апарату, вже при співробітництві Українського Сойму, про близьке скликання якого заповідав лист Гетьмана на імя Голови Ради Міністрів 15 жовтня 1918 р.

Україна дістала свою певну валюту, забезпечену між ин. 400 міліонами валюти німецької й австро-угорської, наладився транспорт, морська й сухопутня комунікація, почав знова працювати промисел. Установлено дипльоматичні й консульські зносини з цілим рядом невтральних держав і приступлено до підготовлення такихже зносин з державами Антанти. І т. д. і т. д.

*

Коротко: Українська Держава за гетьмана П. Скоропадського була державою і державою українською без порівнання у вищій мірі, ніж котрий небудь із українських державних новотворів, що істнували на Великій Україні в 5-тьох останніх літах.

Ів. Кревецький.

Велика Україна.

Ще про собор української автокефальної церкви.

В. 104 ч. нашого часопису подали ми большевицьке звідомлення про „зїзд українського духовенства" в Київі. Тепер подаємо в тій справі донесення часопису „Накануне".

„Дня 14. червня — пише „Н." — закінчився в Київі зїзд української автокефальної церкви. У зїзді взяли участь епископи всієї України з митрополитом Липківським на чолі, а також представники громадянства. Зїзд тривав чотири дні, привитав усунення патріярха Тихона і розкол в православній церкві.

„На зїзді ґрупа священиків, з Задорожним на чолі, зажадала, щоби в богослужебних книгах і богослуженнях перестали уживати висловів „раб Божий" і „Господь Бог", походячих від слова „господин" і предложили замінити їх словами „брат", „син" і „отець".

„Тепер не має рабства — говорив свящ. Задорожний — і в свобідній соціяльній републиці уживання слова „раб" ганьбляче.

„Більшістю голосів зїзд заявився за збереженням істнуючого ладу. Коли при голосованню кандидатів на епископів зїзд зажадав їх біоґрафії, то виявилось, що всі вони бувші поміщики, дворяне і купці. Предложення Задорожного про закриття монастирів зїзд відкинув після виступу б. премієра-міністра соціял-демократа Чехівського. Відкинено також предложения ґрупи священиків про введення свята 1. мая, як свята свободи".

Реєстрація чекістів.

Севастопільське „політуправленіє" зарядило надзвичайну реєстрацію всіх осіб, котрі служили колинебудь в чека і спеціяльних відділах.

Ця реєстрація викликана поголовною втечею відповідальних чекістів за границю зі страху перед неминучою розплатою за свої вчинки. Проріджені ряди чекістів хотять доповнити старими проступниками, караними давніще за грабіжи, хабарі крадіжи. (Рпр.)

Засуд на священиків.

У Винниці большевики засудили на вязничну кару священиків Юнака і Жботневича, обжалованих за те, що вони спротивилися ограбленню церков. (Рпр.)

На Чорному морі.

Як доносять з Константинополя, большевики захопили на Чорному морі б. російський пароплав „Русь", що находився в руках Персів і плавав під перським прапором під назвою „Тавріз".

„Русь" відправлено до Батума. Набір большевики сконфіскували, а команду відставлено з Батума до Константинополя.

Грецькі міноносці „Пантера" і „Аетос" виконали рейд на Чорному морі, підчас якого затопили вони цілий ряд турецьких і кілька совітських моторових суден.

Німеччина.

Загострені зарядження нім. уряду.

Під враженням слідства проти вбивців Ратенава, порішив німецький уряд в поровумінню з президентом уряду, загострити зарядження, що зміряють до оборони республики. Члени орґанізації, котрої завданням є усувати членів уряду дорогою вбивств, мають по думці загострених приписів підлягати карі смерти, вглядно досмертної вязниці. Рівночасно мають бути сконфіськовані маєтки вбивців.

Охорона републики.

На конференції премєр-міністрів всіх союзних держав з німецьким урядом, більшість представників держав домагалася опрацьовання закона, що мав би на ціли оборону републики. Рівночасно порішено відкрити наради з метою опра[illegible]ння цего проєкту.

Дальші арештування.

„Дісельдорфер Нахріхтен" доносять, що в Дісельдорфі арештовано інжініра Кауертса, під закидом участи у вбивстві Ратенава. В день довершення атентату, не було Кауертса в Дісельдорфі. Він має бути тим, котрого шукала поліція під прізвищем Кнауера. Говорять, що коли він довідався, що за ним шукають, мав сказати: „Ну, тепер вже час, щоби зникнути".

Крім того арештовано в Гіршбергу інж. Вельтсдорфа під закидом участи у вбивстві. Вельтсдорф був членом орґанізації „Росбах". Стверджено, що в минулу пятницю виїхав він до Берліна, а в неділю звідтам повернув.

Виїзд Гельферіха.

„Н. Фр. Пр." доносить з Берліна, що посол Гельферіх виїхав вчера нагло з Берліна і просив поліцію, щоби заопікувалася його річами.

Перевіз арештованих нім. громадян в Гор. Шлеську.

Німецький уряд повідомив уряди союзних держав, що ухвалено вже конечні леґіслятивні зарядження, які дадуть спромогу перевезти до надренської окупаційної полоси німецьких громадян, котрих будьто арештовано на зарядження міжсоюзної комісії на Гор. Шлеську, будьто вже засуджено. Згадані нім. громадяне будуть перевезені тими самими поїздами, якими відїдуть війська союзників.

Жалоба большевиків.

З Берліна доносять: На знак жалоби по Ратенаві, большевики спустили хоругов над будинком свойого посольства.

Румунія.

Румунія потерпає.

Недавно появилася брошура румунського запасного майора С. Татареску п. з. „Військо великої Румунії", в якій автор вказує на те, що румунська армія повинна стояти на сторожі і на східній і на західній і на південній границі своєї держави.

Він арґументує в той спосіб, що Румунія инакше як инші держави поширила свою область і владу на схід, захід і південь, що вона не може рахувати на союзні договори, які можуть виявитися „свистками паперу", ні на важке положення своїх сусідів, яке він вважає часовим. (Рпр.)

З Бесарабії.

Як доносять з Кишенева, румунський уряд відложив реченець ліквідації бесарабської дирекції залізниць до жовтня.

Братіяну про зовнішну політику Румунії.

На днях виголосив в румунськім сенаті премєр міністрів Братіяну промову про зовнішну політику Румунії. Румунські часописи обговорюючи цю промову стверджують, що, судячи по словам премєра, належить відноситися дуже скептично до помочи з боку инших держав та що преверження нормального положення в Румунії можливе тільки при найбільшім напруженню їх власних сил.

Братіяну, між иншим, підчеркнув, що румунський уряд рішучо виступає проти якого небудь вмішування в російські справи та вимагає від Росії (?) признання прилучення Бесарабії до Румунії та звороту золота.

З польських справ.

Падеревскі вертається.

Польські часописи доносять, що ославлений польський „монж стану" Падеревскі, який свого часу загнівався на невдячну Польшу, яка не хоче скинути Пілсудского, їде тепер з Америки з чемоданами повними долярів. Виборчі гиєни ждуть уже на „рішаючий бій" між Падеревским і Пілсудским.

Доповнення кабінету.

Польська преса доносить, що польське міністерство почт і телеграфів буде мабуть заступлене підсекретарем при міністерстві торгу і промислу.

Дотично міністерства фінансів, то запропоновано його делеґатови польського уряду в Ґенуї Ястшембскому. Особа кандидата на міністра освіти ще не устанена.

Тромпчиньскі конспірує.

В приватному помешканню Тромпчиньского відбулися наради представників правих партій, на яких обговорено справу утворення конспіраційного кабінету, який мав би доконати державного перевороту, скидуючи кабінет Слівіньского та викликуючи крізу на становищі начальника держави.

Совітська Росія.

Ратифікація договору з Чехо-Словаччиною.

З Москви доносять, що президія ВЦИК. ратифікувала дня 22. червня договір поміж совітами і Чехословаччиною.

„Дім учених" в Москві

Дня 18. червня в Москві відкрито „Дім учених" (Рпр.).

Німці в сов Росії.

Совіти заключили умову з німецьким урядом, на основі якої віддали Німеччині три будинки в Москві замісць будинків німецького посольства в Петрограді (Рпр.).

Таємний корабель.

„Последнія Новості" пишуть, що з початком червня наркомпуть Дзержинскі казав приготовити в Архангельску один з кращих кораблів Білого моря до виїзду в одну із пристаней західної Европи. На днях стали навантажувати корабель величезними паками і тяжкими бочками, наповненими — як кажуть — металем, які перевозять і ладують під сильною охороною.

Корабель вже наладований і жде тільки на приїзд комісара з Москви, котрий має його відвезти до місця призначення. В місті цей таємний корабель є предметом ріжних здогадів.

Дописи з краю.

Щирець.

Невже це правда!

Під таким заголовком поміщено в 95 ч. „Гром. Вістника" вістку, що бувший старшина У. Г. А. п. Тибінка і директор каси Нар. Дому о. Вол. Могильницький брали участь в польськім балю.

В 96 ч. „Гром. В." поміщує п. Мог. спростовання, в котрім оправдує п на Т. а про себе не згадує, заповідаючи, що точнійше спростовання вишле філія „Просвіти" в Щирци.

Тому що новинка доторкає справи гнилих відносин, які від довшого часу затроюють Щиреччину, уважаю за необхідне подати отсі інформації:

Окрему увагу зверну на поведення п. Вол. Могильницького, котрий є бувшим орґанізатором і будь щобудь репрезентує українські інституції. Ніде правди діти: подана нами вістка — на наш жаль — правдива. П. Мог. як завідуючий льокалем каси винаймив а радше відступив даром салю на баль, не питаючи нікого о раду, мимоходом тільки згадав про це. По засіданню філії „Просвіти" мовляв. — мусів

відступити льокаль каси представникам поліції, котрі як комітетові займалися уладженням балю. Тим самим поставив (впрочім не компетентну до винайму салі Каси задаткової) філію тов. „Просвіти“ перед факт доконаний.

Що до участи в балю п. Могильницького є стверджене свідками: був до рана на балевій салі і брав участь в забаві.

Дивно нам виглядає, що п. Могильницький мав відвагу простувати і заповідати, що філія „Просвіти“ його оправдає.

Прецінь відомо не тільки в Щирци, але і у Львові, що відносини української інтелігенції і свідомих селян до п. М. стали неможливі. Ніхто з ним працювати не може. П. М. є мегальоманом, котрий не узнає спільної праці, а передовсім не любить людей інтелігентних, котрі могли би мати вгляд в його роботу. Хто хоче працювати ідейно, а в тій дорозі мусить діткнути або переступити лінію інтересів п. М., сього він уважає небезпечним для себе і щоби, його знищити, старається понижити його в опінії, сіючи позаочно неправдиві і очорнюючі підозріння, так що шануючий себе чоловік усувається від всякої роботи.

Ся доля діткнула тому літ 15 о. Корд., о. Стерн. . . ., д-р Тр . . . і нашого письменника пок. Леся Мартовича, котрий на вічну память описав п. М. в новелі „Наша ноша“. В остатнім кварталі п. М. з нагоди заложення Союза Кооперативного, послугуючись своїми методами, образив тяжко делеґатів Союза Кооперативного зі Львова, дальше о. Біл . . ., і д-ра Тр . . . .

Такі приємности стрічають щирецьких Українців зі сторони п. М.

Тепер на тапеті світа пекуча справа: Каса задаткова. П. М. устроївся знаменито. Від початку війни до нині не було одного засідання Дирекції, ні Ради Надзірної, ні Загальних Зборів. Друдий директор, його приятель — заможпий господар п. Гр . . . . К . . . . занятий все своїм хазяйством, а п. М. господарить в Касі сам один, позичає кому хоче, кілько хоче, затягає позички в банках, перепроваджує всякі адаптації будинків без контролі, винаймив льокалі Каси і Нар. Дому чужинцям, так що для власної кооперативи нема місця, приймає в члени чужі елементи, котрі можуть бути шкідливі для Каси.

Прикре враження робить, що годин урядових нема, постійно виїжджає до Львова на пятницю і суботу, сторони нарікають, що місяцями не можуть дочекатися квітів екстабуляційних, а морально підкопує Касу факт, що директор частенько прохає приватних людей о коротко термінову позичку для Каси, так що підносяться питання: „чи се Каса чи „Greislerei“. Господарка п. М. є тим грізнійша для членів Каси задаткової, що се Т-во є стоваришенням з необмеженою порукою, а тим самим за господарку п. М. відповідають вони цілим своїм маєтком.

Здаючи собі справу з цеї небезпеки, скликав голова Надзірної Ради Загальні Збори на день 6. липня.

Тому слід членам Каси зад. звернути на ці аномалії пильну увагу і добре розважити, кого мають вибрати до Надзірної Ради.

Щирецький.

РІЖНІ ВІСТИ.

Жадають відшкодовання від Польщі.

З Риму доносять, що італійський уряд жадає відшкодовання за 13 італійських жовнірів, що їх вбили Поляки на Гор. Шлеську. Високість відшкодовання виносить ? міліонів лірів.

Стрілянина на Гор. Шлеську.

Аг. Вольфа доносить з Опельн, що в Забрі прийшло до гострої стрілянини між Французами і Німцями. Німці мали 13 вбитих (між ними жінок і дітей) та 17 ранених. Французи мали одного вбитого і 3 ранених.

Евакуація плебісцитової полоси на Гор. Шлеську.

В неділю 2. липня с. р. розпічнеться евакуація останнього пояса плебісцитової полоси. Зміна влади наступить в понеділок.

Кредит для Австрії.

В Італійськім парляменті ведеть і дискусія над уділенням Австрії більшого кредиту. Є надія, що кредит буде ухвалений.

Боротьба з комуністичною пропаґандою в Чехах.

Чехословацькі демократи ведуть енергічну боротьбу проти комуністів, головно в справі охорони армії і робітничих кругів від впливів комуністичної пропаганди. Чеські соціял-демократи устроюють ряд протикомуністичних мітинґів і зборів.

Стан здоровля Леніна.

„Н. Фр. Пр.“ доносить з Берліна, що повернув там проф. Клемперер, котрий їздив до Леніна до Москви. Проф. Клемперер заявив денникарям, що Ленін не є хорий на поступовий параліж. Є він тільки перепрацьований, а затроєння в останньому часі жолудка, погіршило тільки його стан. Пересадою є говорити, що його стан безнадійний. Ленін, коли відпічне цілковито, то виздоровіє в протягу кількох місяців.

ТЕЛЄҐРАМИ.

Ударемнений замах на през. Еберта.

Берлін (ПАТ.) ВКБ. „Форвертс“ доносить, що підчас побуту президента Еберта в Мінхені, один монархістичний журналіст старався дуже о авдієнцію. Соціялісти робітники, котрі сповняли сторожу при Еберті, зревідували його і найшли при ньому набитий револьвер. Завдяки цьому, пише „Форвертс“ вдалося ударемнити атентат на президента Еберта.

По вбивстві Ратенава.

Берлін (ПАТ.) „Форвертс“ доносить із Оснабрік, що там арештовано фабриканта Фрайндлінґа, директора фабрики Майра і секретаря нім нар. партії Ляндвера під замітом участи в убивстві Ратенава.

Ню-Йорк (ПАТ.). Райтер. На пароході, що плив з Европи, арештувала поліція Німця Макса Петерзена, котрий всів на корабель без відома капітана. Підчас подорожі оповідав він офіцирам, що є членом бригади Ерґардта, що знає все про вбивство Ратенава та що боявся би вертати до Німеччини, де його покарано би смертю.

Берлін (ПАТ.) ВКВ. Орґан независимих соціялістів „Фрайгайт“ доносить, що офіцири республиканської військової школи у Фленсбурзі на вістку про вбивство Ратенава уладили у військовому касині торжество, підчас якого прославляли вбийників Ратенава і підносили оклики в честь б. цісаря і будучої монархії. Командантом цієї школи є брат Тілєсена, убийника Ерцберґера.

Боротьби в Ірляндії.

Деблін (ПАТ.) Авас. Після здачі Фуркуртс командант повстанців заявив, що вибух міни в підземелях, котрої жертвою впало 50 жовнірів правильних військ, був ділом повстанців. Повстанці перед здачею знищили все оружє. Взагалі полонено 170 людей. Правильні війська виперли повстанців з 8 инших становищ. В инших місцях повстанці оволоділи рядом будинків, м. и. почтовим урядом і двома гостинницями.

Париж (ПАТ). Трьох офіцирів полонених републиканськими військами, товпа повісила.

Деблін (ПАТ) Відділи правильних військ почали в ґрафстві Донеґель бій проти републиканських відділів й оволоділи великою скількістю муніції й оружя.

Деблін (ПАТ.) Авас. Палата справедливости здалася без яких небудь услівій. Вся її залога попала в полон.

Гановер (ПАТ.) Радіо. Згідно з поясненнями Черчіля в англійській палаті громад, анґлійські війська в Дебліні одержали приказ не мішатися до ірляндських боїв і мають виступити чинно лише тоді колиб їх заатаковано.

Гановер (ПАТ.) Радіо. По донесенням з Белфесту, на границі Ульстеру почалися бої між републиканцями і правительственними військами.

Ліфилд (ПАТ) Радіо. Повстанці висадили у воздух залізничий міст на півд. від м. Дроґеда. Заліз. рух з Белфестом перерваний.

НОВИНКИ.

— **„Скарбовий“ шовінізм з гори.** З Гологір пишуть: Каса скарбова (давнійше податк. уряд) в Золочеві жадає від сторін, щоби квіти на платню писано безуслівно по польськи. Коли я запитав начальника цего уряду, чи можна написати квіти по українськи, відповів мені, що ні і показав мені розпорядження мінстерства скарбу у Варшаві оголошене в ч. 45 Урядового Денника з 1921 р., де сказано, що квіти маєся писати виключно по польськи. Розуміється, я не написав квіта і не пібрав своєї платні, яка належиться мені за цілий рік. Після приказу дирекції окружної скарбової в Бродах сторожа скарбова заходить до урядів парафіяльних і домагається, щоби предкладано висланому функціонарови парафіяльні акта в цїли розслідження, чи всі метрики (свідоцтва метрик) належито остемпльовані. Коли до мене зайшов такий функціонар, я попросив його показати повновласть в цій справі; показалося, що він має повновласть до розслідження оплат належитостей стемплевих тільки від „рахунків“. Отже метрик я йому не показав. о. Г. Б.

— **Ще про „Русскій Голосъ“.** „Курєр Льв.“ пише: „Старорусини, невдоволені з большевизуючої політики молодих львівських москвофілів, ідучих одним фронтом з українськими „трудовиками“, заложили окремий свій орґан під повисшим заголовком. Це буде орґан тих угодовців, які перебрали з рук польських властей „Народний Дім“ і „Ставропиґію“, а доси уживали як своєї трибуни до атаків на Українців з тої і сеї сторони Збруча (нп. кпин з п. Огієнка, перекладчика св. письма на українську мову) одного в польських денників (Sł. pol.: — Ред.). Передруковуємо умисно це цінне потвердження, як безсумнівне свідоцтво, що наш погляд на „Русскій Голосъ“ був правдивий.

— **Ревізія в жидачівськім відділі „Взаїмної Помочі“.** В жидачівському повіті переведено в маю ревізію у секретарки тамошного окружного відділу „Взаїмної Помочі“, п. С. Мартиняківної. Не знайдено нїщо, тільки книжечку Драгоманова „Російська революція“, яку сконфісковано. Притоку до ревізії дали фальшиві зізнання Придніпрянця Довгого, якого випрошено зі сходин і якого потім арештували в Калуші Поляки. (За „Уч. Сл.“).

— **Природне явище.** Польська преса, що пропаґує кольонізацію східних „кресів“, трівожиться, що в останнім часі чимраз більше Мазурів-кольоністів випродує у Сх. Галичині свої „пайки“ українським селянам і вертає до себе на захід. Роблять це навіть такі, що осіли тут ще багато перед війною. Описує нужду недавно прибувших сюди кольоністів, які ні в кого не знаходять помочі, наводячи десятки місцевостей. М. и. в жовківськім повіті випродало ґрунти й повтікало 20 польських родин. Поляки журяться, як би цему зарадити, миж скажемо тільки, що цьому заради не може бути, бо є це зовсім природне і конечне явище. Польські острівці не чуються і ніколи не почуються певними себе серед українського моря, яке мусить їх залити, коли не усунуться на польський захід.

— **Катастрофа в Судовій Вишні.** „Słowo Pol.“ доносить, що на днях частина будинку поліції в Судовій Вишні вилетіла в воздух. Вибух наступив від динаміту, приміщеного в пивниці.

— **З морального розкладу.** На днях засуджено на 6 місяців вязниці урядника промислового банку у Львові, Яна Маєвского, який на підроблений квіт зі сфальшованим підписом адвоката д ра Рера, підійняв з конта останнього в тімже банку квоту 400.000 Мп. — В Бучачі арештовано за надужиття і мальверсації настоятеля тамошньої польської бурси, проф. ґімн. Міхальского.

— **Спекуляція польських дідичів.** У Східній Галичині лежать ще десятки тисяч морґів поля облогом. Властителі, піль, дідичі не управляють їх, лише пускають в аренду на пасовиско для худоби, бо це їм краще поплачується. Ми доносили в новинці п. н. „Панщина у Східній Галичині“, які ціни установили дідичі за наєм пасовиска. Тепер додамо, що тій лихві польських дідичів ідуть староства на руку, не виконуючи обовязуючого їх закона про примусове викупно згл. видержавлення неуправлених ґрунтів. Найбільше таких ґрунтів лежить в Чортківщині.

— **Ціни тютюну від 1 липня.** З днем 1. липня усталено на тютюн такі ціни: папіроси дамські 24, сфінкси 25, кедиви 20, єгипетські 18, президенти 12, дамські II. 12, спорти 10; циґара: гавана 150, вавель 100, трабуко 70, куба 80, порторіко 50, цігарілльос 25; тютюн в кг.: ксанті 20.000, султанський I. 16.000, македонський I. 14.000, турецький I. 10.800, турецький II. 8.800, турецький III. 7.600, „кресови“ 6.000, до люльки 4.000 і 3.600 мп.

— **„Бандурист“ — Голодній Україні.** Тов. Академічний Хор „Бандурист“ у Львові зложило чистий дохід з двох концертів на допомогу „Голодній Україні“ в квоті 101.850 мп. (сто один тисяч 850 мп.). — За Комітет — Студинський.

— **Пластунам і Пластункам до відома!** В. Пл. Рада не бере відповідальности за вакаційні прогульки, уладжувані членами Уладу без участи Відпоручників згл. Опікунів В. Пл. Ради; точний плян прогрльки має бути одобрений В. Пл. Радою.

ОПОВІСТКИ.

Надзірна Рада Консуму Українських Службовиків у Львові, вул. Валова 31, скликує на день 9. липня 1922. година 10. рано Надзвичайні Загальні Збори для порішення справи льокалю. 1827 1-2

Поминальне Богослуження в 3-ту річницю смерти бл. п. Івана Левинського професора техніки відбудеться дня 4. липня о год. 8·30 рано в церкві св. Юра, на котре всіх приятелів Покійного проситься.

Видає і за редакцію відповідає Олекса Кузьма

В друкарні Спілки „Діло“